

De hufter zit in ons allemaal

De Nederlandse publieke moraal

bevindt zich in een deplorabele toestand. Woede geeft de machoman status. Een oproep tot matiging, nuance en zelfrelativering.

Bas van Stokkom
GASTOPINIE

Op satirische wijze zette politiemann Frank de Vetter de dilemma's van het politiewerk uiteen (BD 7 december). Overtrokken maar goed herkenbaar. Etterbakjes die agenten voor paal zetten en het filmpje op YouTube plaatsen. Een dronken meute die 's nachts verbaal helemaal los gaat op de aanwezige agenten. De scheurende automobilist die meent dat oom agent hem niet moet bekeuren maar boeven moet vangen. De Vetter hekelde de gewoonte een grote bek op te zetten wanneer de belangen van 'bv-ik' in het gedrang komen. Alle tegenslag en hinder is te wijten aan een falende overheid.

Patronen

Tien jaar terug heb ik het verbale geweld tegen agenten in Amsterdam bestudeerd en kwam drie patronen tegen in de processen verbaal en klachtbrieven van burgers. Ten eerste, het uitschelden van de politiemann is 'je mening geven' en dat is toch een 'groot goed'. Ten tweede, waar bemoeit die politiemann zich mee! Staande houden is lastig vallen. En ten derde, die agent meent dat hij 'boven mij' staat en mij de les mag lezen.

Die patronen illustreren in kort bestek de deplorabele toestand van de Nederlandse publieke moraal. De burger mag niets in de weg worden gelegd en de overheid is de boeman. Geen wonder dat Nederland halfslachtig op de naleving van regels is betrokken. De tragikomedie van het

▲ 'De burger mag niets in de weg worden gelegd en de overheid is de boeman.'

FOTO MARCO DE SWART/ANP

De satire van politiemann Frank de Vetter nodigt uit tot een perspectiefwisseling

verbod op roken, drankverbod voor minderjarigen en niet harder rijden dan 120 blijft zich maar voortstlepen.

Rolverwisseling

In de publieke ruimte houden burgers zich afzijdig en bedenken zich wel drie keer voor ze ingrijpen bij agressie of het lawaai van bullebakken. Het gevolg is dat het recht van de sterkste is gaan gelden. Bovendien zou iemand aanspreken op kwetsende bewoordingen of intimiderend gedrag getuigen van bedilzucht. Dat druist in tegen 'mijn vrijheden' en iedereen heeft tenslotte 'het recht' te beledigen. Dat leidt tot een merkwaardige roloverwisseling, want de hufter claimt de slachtofferrol. Geert Wilders is er uitermate bedreven in.

Ook commerciële frames in de mediawereld gebieden tot provocatie en aanstoot geven. Film, pop en reclame moedigen opstandig gedrag – het iconisch beeld van de 'rebel without a cause' – furieus aan. Woede geeft de

machoman status. En wie oprechte emoties vertolkt heeft altijd gelijk. De woede-industrie van Geen Stijl en verwante *shocklogs* geeft vrij baan aan feitenvrij raaskallen. Reagurders voelen zich eindelijk verlost van de last van redelijkheid en fatsoen. Die verdwazing neemt ook regelmatig bezit van de zogenaamde 'sociale media'. Massale verontwaardiging richt zich soms op één persoon die een shitstorm van negatieve berichten over zich heen krijgt. Geen schijn van kans voor het nuchter corrigeren van onjuiste berichten of gemanipuleerde filmpjes, of het moet in de overtreffende trap van beschuldiging. Dat wordt gretig opgepikt.

Ook bij YouTube-treiteraars en vloggers is de 'bv-ik' de boventoon gaan voeren. Scoren en roem oogsten, maakt niet uit waarmee. Twitter en Facebook zetten een premie op vuilsputten en geven de brutalen vrij spel. Megaconcerns als Google en YouTube wrrijven zich in de handen want adverteerders happen toe.

Merkwaardig genoeg kunnen die internetsmiljardairs nog altijd goede sier maken met een progressief aura van vrijheid en blijheid voor elke wereldburger.

De politiek zou tegenwicht kunnen geven. Maar veel politici laten zich binnen het competitieve mediaframe meesleuren om opposenten onderuit te halen. Aandacht is verzekerd. Politici laten na te vertellen dat zij het algemeen belang moeten dienen. Zij appelleren liever aan de onvrede van het volk en schakelen vervolgens snel over op anti-overheidsretoriek. De komende maanden staan ons weer electorale moddergevechten te wachten waar Pauw nu al van smult. Liberale en libertaire politici vinden dat het vrije woord geen enkele inperking duldt. Dat heeft er ongetwijfeld aan bijgedragen dat beledigingen en haatuitingen respectabel zijn geworden. Ter illustratie, premier Rutte haalde als Kamerlid de omstreden prenten van Nekschot – Anne Frank copulerend met de profet Mohammed – naar de Tweede Kamer.

Besmeurd

Hoe deze verhuftering keren? Fatsoen staat in een kwade reuk: die uiterlijke vorm laat geen emotionele oprechtheid toe. Hypocriet en 'dus' politiek correct. Toch zijn er aanknopingspunten. Rekening houden met anderen: thuis, op school en op kantoor doen we niet anders. Waarom dan niet op internet, op straat of in de trein? Gezegd is besmeurd maar we zijn er op aangewezen. Mensen die spontaan het voortouw nemen en conflictsituaties vlot trekken. De meeste burgers zijn bereid daaraan medewerking te verlenen, maar we zijn het verleerd. Ook matiging, zelfcontrole en nuance hebben een slecht reuk. De commercie is er faliekant op tegen. Toch hebben we zelfrelativering nodig, vooral het besef dat we vaak onnodig hoge eisen stellen en een grote bek geven als we niet snel worden bediend. De satire van Frank de Vetter nodigt dan ook uit tot een perspectiefwisseling: die hufter zit uiteindelijk in ons allemaal.

■ Bas van Stokkom is socioloog en werkzaam aan de Radboud Universiteit. Hij is auteur van onder meer *Wat een hufter!* *Ergernis, lichtgeraaktheid en maatschappelijke verzuiving*.

INGEZONDEN

Het touwtje

Het touwtje uit de brievenbus waar Jan Terlouw van D66 naar verwees is bovenal een tweeledig zinnebeeld. Het staat zowel voor maatschappelijk vertrouwen als voor de periode voorafgaande aan de tweede feministische golf toen de vrouw slechts één rol kende, de keukenrol en één recht, te weten: het aanrecht. Terugverlangen naar die periode vanwege die

de hemel in geprezen maatschappelijke fiducia is slechts weinig zingevende nostalgie of wishful thinking. Wanneer nieuwe populistische vanzelfsprekendheden zich opdringen, zoals het terugveroveren van Nederland uit de handen van de elite, dan gaat dat steeds gepaard met weerstand vanuit de maatschappij. De toekomst is op het eerste gezicht soms somberder dan het verleden. Het getuigt van selectief

shoppen in de historie te verwijzen naar het touwtje van Terlouw teneinde er electoraal garen mee te spinnen en voorbij te gaan aan de emancipatoire behoefte in diezelfde periode. Het is D66 die in de jaren zestig een lans brak voor de feministische beweging, dat het touwtje uit de brievenbus verdween is tevens te danken aan de progressieve politiek, waar de democraten uit de periode

van Hans van Mierlo vanaf 1966 zelf aan hebben meegeholpen. De politieke werkelijkheid kent meerdere facetten: glansrijke maar tevens minder glansrijke. Dat terugverlangen naar de jaren vijftig is mogelijk te wijten aan de renaissance of wedergeboorte van extreemrechts *all over the world*. Donald Trump, Marine Le Pen, Geert Wilders, Filip Dewinter, Beppe Grillo en Frauke Petri boezemen hier

niet overall evenveel vertrouwen in. Sommige criticasters trekken al parallellen met de jaren 30 van de vorige eeuw en de rampspoed die er op volgde. En dat maakt, dat het – niet ten onrechte – met de fiducia in de toekomst somberder is gesteld, dan met de te weinig heilbrennende politieke status quo anno nu, waar de populisten heelaars electoraal van profiteren.

Antoine Theijs
Waalre